

Лебідь О. В.,

кандидат економічних наук, доцент

Григоренко В. М.,

аспірант кафедри банківської справи

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростання їх значення в суспільстві [1; 2; 3] вимагають від банківських установ постійно відстежувати інновації у цій сфері, а за необхідності й впроваджувати у власну діяльність. В стратегії більшості банків, які є досяжними для широкого загалу, можна побачити такий розділ як інформаційні технології [4; 5; 6], які є об'єктом стратегічних цілей банку та предметом впровадження. Отже керівництво банків розуміє необхідність розвитку такого стратегічного напрямку, як впровадження і використання новітніх банківських технологій. Проте впровадження нових банківських технологій та будь-яких інших інновацій пов'язано передусім зі значними фінансовими витратами, здійснення яких у період кризового функціонування банківської системи, яка ще не оговталась від наслідків глобальної фінансової кризи 2008-2009 років, є проблематичним. 2013 фінансовий рік одинадцять з п'ятнадцяти найбільших банків України завершили зі збитками обсягами від 14 млн. до 6 млрд. грн. Окремі банки мають негативну динаміку обсягів активів, що свідчить про проблеми у діяльності або, навіть, про її згортання. Станом на 30.03.2015 р. 49 банків України перебувають у стадії ліквідації, а 15 банків вже завершили її [7]. З огляду на викладене вище існує проблема, з одного боку, стабілізації фінансової діяльності банківського сектору України, а з іншого – нагальна потреба у фінансуванні новітніх технологій управління, які є важливою умовою ефективного функціонування сучасних банків, їх конкурентною перевагою та

одним з стратегічних векторів розвитку. Необхідність вирішення питань пошуку джерел, засобів та підходів до фінансового забезпечення впровадження банками інноваційних технологій й зумовили актуальність наукового пошуку та висвітлення його результатів у даній монографії.

Важливо зробити наголос на тому, що питання формування системи фінансового забезпечення технологій управління фінансовою діяльністю банку в теоретичному плані знаходиться на перетині таких областей знань як: фінансовий менеджмент банку, інноваційний менеджмент банку та організація і управління діяльністю банків. У площині фінансового менеджменту банку знаходиться питання формування та використання фінансових потоків, у тому числі й таких, що пов'язані з витратами на вибір, впровадження та використання технологій управління діяльністю банку. Вибір і впровадження нових банківських технологій є частиною інноваційного менеджменту банківської установи. І власне впровадження і використання технологій управління фінансовою діяльністю банку безпосередньо впливають на структуру управління банком та на організацію його діяльності. У зв'язку із цим необхідно здійснити аналіз надбань провідних вчених у розробці зазначених питань.

Аналізу проблем та дослідженню різних науково-методичних аспектів впровадження та фінансового забезпечення інновацій присвятили свої праці провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких найбільш вагомий внесок здійснили Амоша О. І. [8; 9; 10], Васильєва Т.А. [11; 12], Геєць В. М. [13; 14], Едвардс У. [15], Колодізев О.М. [14], Крупка М.І. [17], Кузнецова А. Я. [18; 19], Кузнецова Л. В. [18], Куценко Ю.Ю. [21], Онишко С. В. [21], Присяжнюк, А. Ю. [23], Рошило В. І. [23], Сердюк І. Г. [25], Фатхудінов Р.А. [27], Юркевич О. М. та Диба М. І. [26].

Визнаючи вагомість наукового внеску результатів досліджень зазначених авторів слід відзначити, що більшість праць присвячено проблемам фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, наукових організацій та установ [8; 11; 12; 16; 17; 18; 19; 22; 24; 25; 26] або

макроекономічним аспектам фінансового забезпечення інноваційної діяльності та інноваційного розвитку економіки або окремих її економіки [10; 13; 14; 17; 22; 23]. Так, праці Амоші О.І. присвячені розробці та подальшому розвитку питань організаційно-правового та соціально-економічного забезпечення активізації інноваційної діяльності [8], особливу увагу приділено інноваціям у реальному секторі економіки, зокрема вугільній галузі; проаналізовано механізми, особливості та окреслено перспективи переходу економіки України на інноваційну модель розвитку [10]. У роботах Гейця В.М. [13; 14] здійснено глибокий аналіз інноваційних перспектив України на загальнодержавному рівні та розвинено науково-методичні положення функціонування та розвитку національної інноваційної системи.

В роботах Васильєвої Т. А. значна увага приділена діяльності банків на ринку інвестування інноваційної сфери, де автором визначено місце банків на цьому ринку [11, с. 335, с. 354], механізм участі банків у інтеграційних об'єднаннях на ринку інноваційного інвестування [11, с. 346], питання кредитного фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання [11, с. 377-393], особливості проектного фінансування інновацій, здійснюваного банками [11, с. 421-441]. З точки зору питання фінансування інновацій цікавою є розробка Васильєвої Т. А. щодо науково-методичного підходу до вибору форм банківського фінансування інноваційної діяльності залежно від стадії життєвого циклу інновації, який передбачає здійснення за спеціальною системою критеріїв системного порівняльного аналізу кредитування, інвестування, проектного та венчурного фінансування інновацій [11, с. 441, с. 459-461, с. 483]. В цілому погоджуючись з Т. А. Васильєвою та визнаючи важливість багатоаспектного порівняння форм банківського фінансування інновацій, слід звернути увагу на теоретичну спрямованість даного підходу, відсутність його практичної реалізації та апробації на конкретних прикладах та відносно певних об'єктів та проектів фінансування. Також не висвітленими в роботах Васильєвої Т. А. є питання самофінансування банківської інноваційної діяльності, хоча автор визначає та виокремлює серед внутрішніх банківських інновацій технологічні,

адміністративні та концептуальні, а серед зовнішніх комунікаційні та інвестиційно-кредитні [11, с. 344], питання щодо пошуку фінансування таких інновацій або визначення обсягу необхідних фінансових ресурсів для їх розробки та впровадження не досліджено.

Кузнєцова А. Я. у свої працях [18; 19] розробила питання фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, так і окремі складові макроекономічного регулювання цього процесу. З точки зору фінансового забезпечення впровадження інновацій важливим здобутком Кузнєцовой А. Я. є розробка системи фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності. Проте слід зауважити, що така система, по-перше, розроблена на рівні держави, тобто вона національною системою, а по-друге серед її суб'єктів банківські установи та власне банківське фінансування не виоркемлені, що на думку автора, є суттєвим недоліком. Кузнєцовой А. Я. здійснено обґрунтування необхідності вибору способів фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності з урахуванням притаманних інноваціям класифікаційних ознак, а саме: типу інновацій (продуктові, технологічні, організаційно-управлінські, освітньо-наукові), сферами впливу, глибиною і масштабністю впровадження в економіці країни (світові, макро-, мікроінновації, державні, регіональні, глобальні, локальні), ступеня новизни (базові, поліпшувальні, псевдоінновації), джерела ідеї (відкриття, винахід, рацпропозиція та інші), виду новинки (конструкція і пристрій, технологія, матеріал, речовина, живі організми) та способу заміщення існуючих аналогів (вільне заміщення, системне заміщення) [18, с. 145]. Проте варто зауважити, що відповідність між пріоритетним способом фінансування та окремими інноваціями в роботі Кузнєцовой А. Я. не здійснено.

Аналіз роботи Онишко С. В. [22] показав, що основна увага автора в дослідженні питань фінансового забезпечення інноваційного розвитку зосереджена на аналізі практики формування і використання фінансових ресурсів в економіці України в сферах фінансів підприємств, державних фінансів та фінансів домогосподарств, тобто питання банківського фінансування інновацій не розглядалось, а отже й питання фінансового

забезпечення власної інноваційної діяльності банків автором не досліджено.

Отже, питання самофінансування банків або їх фінансування із зовнішніх джерел щодо розроблення та впровадження інновацій та новітніх технологій залишилось поза увагою провідних вчених. У зв'язку із цим виникла об'єктивна необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Метою дослідження, результати якого висвітлені у даному розділі монографії, є визначення сутності, структури та складових фінансового забезпечення банківських інновацій та технологій. Для досягнення поставленої мети в роботі було вирішено такі задачі: 1) здійснено критичний аналіз підходів до визначення понять фінансування та фінансове забезпечення банківських інновацій, показано взаємозв'язок між ними; 2) визначено структуру системи фінансового забезпечення впровадження технологій управління діяльністю банку; 3) сформовано склад та показано взаємозв'язки структурних блоків системи фінансового забезпечення впровадження технологій управління діяльністю банку.

Коло проблем, пов'язаних з фінансуванням банківських інновацій, слід розділити на дві групи: перша група проблем фінансування банківських інновацій є теоретико-методологічною і характеризується недостатньою розробкою, а іноді і відсутністю наукових розробок, теоретичних і методичних підходів до визначення фінансової забезпеченості інноваційної діяльності банків, до оцінювання можливостей фінансувати розробки і впровадження інновацій у власну діяльність, до визначення пріоритетних напрямків фінансування банківських інновацій; друга група проблем має прикладний характер і пов'язана з фактичним фінансовим станом банків і банківської системи, дефіцитом вільних інвестиційних коштів, які б можна було б спрямувати на фінансування впровадження банківських технологій. Варто відзначити, що такий поділ є водночас справедливим і умовним, оскільки вирішення другої групи проблем ускладнюється наявністю проблем першої групи, тобто без належного наукового обґрунтування та розробки дієвих методичних інструментів та механізмів фінансового забезпечення банківської

інноваційної діяльності майже не можливо для більшості банків здійснювати ефективно точково спрямоване фінансове забезпечення впровадження новітніх технологій управління у власну діяльність. У зв'язку із цим авторами було зосереджено зусилля на вирішенні частини теоретично-методичних проблемних питань фінансування банківських технологій управління, а саме було визначено сутність ключових понять.

У загальному вигляді під фінансуванням розуміють:

- 1) забезпечення наявним грошовим капіталом для використання в певних цілях;
- 2) надання коштів на видатки, пов'язані зі здійсненням замовлень, виконанням програм, утриманням установи та її відокремлених підрозділів;
- 3) надання грошових коштів та фінансових ресурсів на будь-що;
- 4) постачання грошових коштів, фінансових ресурсів;
- 5) виділення коштів та ресурсів для досягнення намічених цілей.

У будь-якому випадку можна виділити характерні ознаки фінансування:

- процесна сутність, тобто фінансування є процесом: а) забезпечення; б) надання; в) постачання; г) виділення;
- безпосередній тісний зв'язок з грошовими коштами та фінансовими ресурсами;
- цілеспрямованість, тобто процес фінансування має чітко окреслену мету.

Важливо підкреслити, що якщо метою фінансування є отримання прибутку, то у цьому випадку фінансування перетворюється на інвестування. В контексті даного дослідження кінцевою метою є впровадження інноваційних технологій управління в діяльність вітчизняних банків не з метою отримання власне прибутку від цього, а скоріше з метою посилення власних конкурентних переваг, підвищення якості обслуговування клієнтів та їх задоволеності продуктами і послугами банку та загальне підвищення ефективності діяльності банку. Отже, питання інвестиційної діяльності банків в сферу інновацій залишаються поза предметною областю даного дослідження.

Близьким за змістовим навантаженням до поняття фінансування є фінансове забезпечення, тому слід показати спільне та відмінне даних категорій, а також їх взаємозв'язок. У Економічній енциклопедії [28] відсутнє визначення поняття фінансування, а фінансове забезпечення визначено суто з позиції брокерської діяльності, а саме як «сума грошей на рахунку клієнта біржі з урахуванням прибутку або збитку за відкритими контрактами і комісії за цими контрактами, отриманої і разі їх ліквідації» [28, с. 812]. У зв'язку із цим виникає необхідність більш докладно проаналізувати підходи до визначення поняття фінансового забезпечення.

Аналіз праць провідних і молодих вчених показав, що не існує єдиного усталеного тлумачення поняття фінансового забезпечення. Більше того, існує декілька протиріч, що ускладнюють розуміння сутності категорії та потребують вирішення. Перше протиріччя полягає у тому, що окремими авторами фінансування визначено більш широким поняттям [12; 16; 29; 33; 36; 40], а іншими – навпаки: фінансування визначається частиною фінансового забезпечення [18; 43; 44]. Друге протиріччя пов'язано із тим, що фінансове забезпечення визнається складовою фінансового механізму, що є більш поширеною думкою серед вчених [22; 30; 33], проте існують дослідження, що визначаються фінансовий механізм частиною системи фінансового забезпечення [42, с. 6].

Оскільки фінансування є похідним поняттям від категорії «фінанси», яка у загальному вигляді класично визначається як сукупність грошових відносин, пов'язаних із формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання продукту [28, с. 796], то логічним є припущення, що фінансування є процесом цілеспрямованого формування, мобілізації і розміщення фінансових ресурсів та обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання продукту. На думку автора. у наведеному вище визначенні формування, мобілізація і розміщення частково дублюють одне одного: формування передбачає залучення і розміщення, а

мобілізація – залучення, призов, концентрацію. Виходячи із загально визнаної формули кругообігу капіталу, яка передбачає існування трьох основних фаз – залучення, розміщення і використання, сформуємо таке визначення: фінансування – це процес залучення, розміщення і використання грошових коштів і фінансових ресурсів для досягнення певних цілей і отримання запланованого результату.

Економічна енциклопедія визначає, що головним призначенням фінансів є забезпечення осіб достатніми для здійснення їх діяльності грошовими коштами [28, с. 796]. Отже, поняття фінансове забезпечення вказує на достатність грошових коштів та фінансових ресурсів, що має бути обов’язково враховано у визначення даного поняття. Аналіз визначень фінансового забезпечення, запропонованих провідними і молодими вітчизняними вченими (табл. 1), показав, що основними підходами до розуміння даного явище є такі:

- 1) фінансове забезпечення як економічні відносини;
- 2) фінансове забезпечення як процес, послідовність дій, діяльність;
- 3) фінансове забезпечення як елемент фінансового механізму;
- 4) фінансове забезпечення як комплекс, система, сукупність.

Таблиця 1

Визначення фінансового забезпечення авторів, які дотримуються процесного підходу

Автор	Зміст визначення поняття «фінансове забезпечення»
Борух О.В.	формування цільових грошових фондів у достатніх розмірах та їх ефективне використання для досягнення поставленої мети [38, с. 7].
Гуменюк В.В.	акумулювання фінансових ресурсів з метою покриття витрат діяльності спеціалізованих і неспеціалізованих суб’єктів підприємницької діяльності та координаційно-управлінських структур в галузі [32, с. 10]
Кіщенко Г.В.	цілеспрямоване використання грошових коштів для покриття витрат суб’єктів господарювання, створення передумов для одержання прибутку, основу якого закладено в двох напрямках: фінансуванні та інвестуванні [43, с. 5];

Кіщенко Г.В.	кваліфікаційні ознаки фінансування: мета – покриття витрат суб'єктів господарювання; функції – розподільчої та перерозподільчої, виду ресурсів – платіжних коштів, результату – грошових виплат, надходжень, забезпечення позитивної величини доходу [43, с. 5].
Кравчен ко К.В.	послідовність дій від пошуку джерел фінансових ресурсів для досягнення поставленої мети до визначення доцільності реінвестування отриманого прибутку [44, с. 4]
Ненно І. М.	процес (систему дій) накопичення та цільового використання коштів для реалізації стратегічної мети страховика [36, с. 7] цілеспрямована діяльність щодо акумулювання вільних фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів із метою створення фінансового потенціалу розвитку. Вільні фінансові ресурси – це фінансові ресурси, які не пов'язані зі страховими зобов'язаннями [36, с. 8] основними елементами системи фінансового забезпечення розвитку є вхідний фінансовий потік, наявний статутний капітал, наявний гарантійний фонд [36, с. 8]
Онишко С. В.	цілісний процес, що охоплює власне фінансове забезпечення, можливості нагромадження і відтворення фінансових ресурсів, а також його регулятивний потенціал. Зважаючи, що економічну основу фінансового забезпечення становлять фінансові ресурси, основні його проблеми вбачають у їх наявності [22].
Черкашина Л. О.	процесом залучення, розподілу та контролю за використанням коштів, спрямованих на задоволення потреб у фінансуванні витрат проекту інноваційного розвитку на кожній стадії його реалізації, за рахунок визначення джерел надходження коштів, ефективних форм і методів встановлення оптимальних обсягів фінансування на основі досягнення максимізації інтересів учасників та розробки відповідної системи контролю за цільовим використанням коштів [40, с. 7-8].

Узагальнюючи результати аналізу визначень фінансово забезпечення, що ґрунтується на процесному підході виділимо його суттєві ознаки:

цілеспрямованість;

достатність обсягів;

безпосередній тісний зв'язок з грошовими коштами та фінансовими ресурсами;

результативність або націленість на результат;

охоплення певних фаз кругообігу капіталу;

зв'язок з фінансовими інструментами.

У визначеннях авторів, які дотримуються системного підходу (табл. 2),

окрім зазначених вище суттєвих ознак фінансового забезпечення також враховані такі елементи: суб'єкти фінансування; об'єкти фінансування; функції фінансування; джерела фінансування; форми фінансування; методи фінансування; важелі фінансування; моніторинг за фінансуванням; контроль за фінансуванням; регулювання фінансування; умови фінансування.

Таблиця 2

Визначення фінансового забезпечення авторів, які дотримуються системного підходу

Автор	Зміст визначення поняття «фінансове забезпечення»
Зятковський І.В.	система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер суспільства [29, с. 50]
Возняк Г.В.	комплексу методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, який реалізується у різних формах через відповідну систему фінансування. Виходячи з такого розуміння, основними складовими фінансового забезпечення інноваційної діяльності є методи та форми фінансування, важелі впливу на інноваційну діяльність, джерела надходження коштів, моніторинг і контроль за фінансуванням інноваційної діяльності [33, с. 7].
Юркевич О.М.	сукупність взаємопов'язаних елементів (суб'єктів, об'єктів, джерел і методів фінансування інноваційної діяльності), спрямовану на стимулювання фінансування інноваційної діяльності, здійснення якої потребує значної концентрації фінансових ресурсів для отримання певного економічного ефекту [34, с. 7].
Роговий А.В.	сукупність фінансових способів, які використовуються у фінансовій діяльності суб'єктів господарювання для ефективного формування та використання фінансових ресурсів згідно задач та функцій менеджменту [35, с. 5].
Бездітко Ю.М.	система джерел, форм, методів, умов, та їх державного регулювання, пов'язаних із формуванням суб'єктами економічних відносин інвестиційних ресурсів, їх авансуванням в процес виробництва і отриманням корисного результату [39, с. 5, 7].
Голуб Ю.О.	сукупність заходів та умов, що сприяють сталому функціонуванню і розвитку суб'єкту господарювання шляхом покриття його витрат фінансовими ресурсами (з внутрішніх та зовнішніх джерел внаслідок здійснення руху таких ресурсів) в залежності від обсягу виробництва та його фінансового становища [41, с. 5]; економічні відносини, які виникають з приводу забезпечення суб'єкту господарювання достатньою кількістю необхідних фінансових ресурсів задля досягнення цілей його функціонування в конкретному інтервалі часу [41, с. 6].

Ільїна К. О.	єдність фінансового механізму та інститутів, що його реалізують, яка, зберігаючи сталість та прогнозованість виконання своїх функцій, забезпечує доступ до фінансових джерел для інноваційних потреб [42, с. 3]; формування ресурсної бази через залучення коштів з різних джерел на інноваційні цілі і “фінансування” як їхній розподіл і використання [42, с. 6].
Корнілюк А. В.	Система, складовими якої є: функції, об’єкт, суб’єкти, форми та джерела фінансування [36, с. 7].

Визначення з позиції економічних відносин та фінансового механізму (табл. 3) враховують значно менше характерних ознак фінансового забезпечення і додаткових не виділяють.

Таблиця 3

Визначення фінансового забезпечення через поняття відносин та фінансово механізму

Автор	Зміст визначення поняття «фінансове забезпечення»
Колодізев О.М.	сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки» [16, с.11].
Голуб Ю. О.	економічні відносини, які виникають з приводу забезпечення суб’єкту господарювання достатньою кількістю необхідних фінансових ресурсів задля досягнення цілей його функціонування в конкретному інтервалі часу [41, с. 6].
Оларін В.М.	структурний елемент фінансового механізму, який формується для забезпечення необхідної кількості фінансових ресурсів за рахунок різних джерел для виконання поставлених перед установою цілей [30].

Для формування науково обґрунтованого визначення слід провести критичний аналіз визначень та характерних ознак фінансового забезпечення. В загальному вигляді забезпечення зазвичай розуміють у двох напрямках: перший – передбачає надання будь-кому коштів для життєдіяльності, а другий – означає власне надані кошти. Принциповою позицією автора є підтримка першого напрямку, тобто розуміння забезпечення з позиції процесу. Але визнаючи важливість системного підходу та охоплення ним більшої кількості

характерних ознак та виокремлення додаткових складових фінансового забезпечення, пропонуємо відрізнити поняття «фінансове забезпечення» і «система фінансового забезпечення».

Під фінансовим забезпеченням, враховуючи всі його характерні ознаки, пропонується розуміти процес залучення, розміщення і використання достатніх обсягів грошових коштів і фінансових ресурсів для досягнення певних цілей і отримання запланованого результату. Протікання цього процесу пов'язано з різними формами, джерелами, методами, важелями, інструментами фінансування, що знаходяться у тісному взаємозв'язку і у сукупності утворюють систему, оскільки загальновідомо, що під системою розуміють сукупність взаємопов'язаних елементів з визначеною структурою та організацією, що має певні властивості (цілісності, ієрархічності, спадковості, множинності, багатофункціональності, спрямованості та низ інших). Отже, тоді доцільно під системою фінансового забезпечення розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів з визначеною структурою та організацією процесу залучення, розміщення і використання достатніх обсягів грошових коштів і фінансових ресурсів для досягнення певних цілей і отримання запланованого результату. Детально це можна пояснити і обґрунтувати за допомогою схеми (рис. 1).

З рис. 1 стає зрозумілим, що необхідно обґрунтувати склад елементів системи фінансового забезпечення та показати їх взаємозв'язок, тобто визначити структуру. Фінансове забезпечення, як і його система, з точки зору класифікації понять є співвідносним, тобто завжди має відношення до іншого поняття. В даному випадку до банківських інновацій. Отже, далі в роботі буде визначено склад та взаємозв'язок елементів системи фінансового забезпечення не взагалі, а впровадження банківських інновацій.

Кузнєцова А.Я. [18; 19] запропонувала такий склад елементів системи фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності: форми, важелі, інструменти та показала взаємозв'язок з фінансовою системою, до якої увійшли державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, страхування, міжнародні

фінанси та фінансовий ринок.

Рис. 1. Схема визначення сутності поняття «фінансове забезпечення» і «система фінансового забезпечення»

Не зрозуміло з робіт [18; 19], по-перше, чому страхування і фінансовий ринок є окремими блоками; по-друге, фінансовий ринок може бути національним, а може бути міжнародним, це у схемі не деталізується, і блоки також є відокремленими, а не такими, що перетинаються; по-третє, у фінансовій системі об'єднано як види фінансової діяльності, наприклад, страхування, так і суб'єкти ринку; в четвертих, недоліком даного підходу вважаю не врахування провідної інституційної ланки фінансового ринку, а саме

банківських установ. Отже, наявність вказаних недоліків та суперечностей не дозволяє взяти за основу структуру фінансового забезпечення, запропоновану Кузнєцовою А. Я. Проте варто погодитись з Кузнєцовою А. Я., яка виокремлює серед принципів побудови системи фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності такі: 1) формування необхідної і достатньої кількості фінансових ресурсів із різноманітними джерелами походження; 2) розширення сфери використання таких ресурсів сукупністю інноваційних підприємств, які є інституційним фундаментом національної інноваційної системи; 3) побудову оптимального інноваційного середовища, яке б могло забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів усіма учасниками національної інноваційної системи [18; 19].

Іншою розробкою, що описує структуру фінансового забезпечення інноваційного розвитку, є склад елементів системи, запропонований Ільїною К. О. [42, с. 6], а саме: 1) блок фінансового механізму, до якого увійшли: фінансова політика, фінансові методи та важелі, інформаційне забезпечення, нормативно-правове забезпечення; 2) блок інститутів, що сприяють фінансовому забезпеченню інноваційного розвитку, у складі якого міжнародні та національні (інститути державного сектору, приватного сектору, державно-приватного і громадського сектору); 3) блок джерел фінансових ресурсів, а саме: кошти державного і місцевих бюджетів, власні кошти підприємств, позикові кошти, кошти вітчизняних інвесторів, кошти іноземних інвесторів. До недоліків системи фінансового забезпечення, запропонованої Ільїною К. О. [42, с. 6] слід віднести: по-перше, не показано взаємозв'язок елементів системи; по-друге, не зрозуміло, чому джерела фінансового забезпечення відокремлено від його фінансового механізму; по-третє, блок інститутів, що сприяють фінансовому забезпеченню, і блок джерел фінансових ресурсів фактично дублюють один одного, оскільки показують кошти цих суб'єктів з деталізацією на власні та запозичені. Проте слід відмітити й сильні сторони запропонованого підходу: зокрема враховано нормативно-правове забезпечення, хоча важко погодитись з думкою автора, що його слід вважати частиною системи

фінансового забезпечення, навіть за назвою стає зрозумілим, що це різні дві системи, які мають тісний зв'язок, аналогічне зауваження стосується й інформаційного забезпечення.

Отже, аналіз існуючих розробок щодо структури та складу елементів системи фінансового забезпечення показав, що є певні невирішені протиріччя та недоліки, які слід врахувати у подальших розробках.

Системний підхід дослідження об'єктів передбачає, що у системи є вхід и вихід. На вході системи фінансового забезпечення слід відобразити нормативно-правове та інформаційне забезпечення: перше має вказувати на те, що фінансування здійснюється виключно у правовому полі України та міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих в Україні, а друге відповідає наявності певної інформації щодо наявних та можливих банківських інновацій, готових до впровадження. Також вхідною інформацією системи фінансового забезпечення має бути інформація про потреби такого забезпечення та фінансовий стан суб'єкта впровадження інновацій, оскільки важливою передумовою формування системи фінансового забезпечення є оцінювання фінансового стану банку.

Щодо обов'язкових елементів системи фінансового забезпечення, слід окрім тих, що перераховані в процесі узагальнення визначень, а саме: суб'єкти фінансування; об'єкти фінансування; функції фінансування; джерела фінансування; форми фінансування; методи фінансування; важелі фінансування; моніторинг за фінансуванням; контроль за фінансуванням; регулювання фінансування; умови фінансування, слід включити предмет фінансування та мету, що авторами поки що не враховано. Схема структури системи фінансового забезпечення впровадження банківських інновацій подана на рис. 2.

Умовні позначення до рис. 2:

31 – зв'язок 1-го типу, відношення „ціле – частина”;

32 – зв'язок 2-го типу, відношення „система – процес”;

33 – зв'язок 3-го типу, відношення „причина – наслідок”;

34 – зв'язок 4-го типу, відношення „фактор – відгук”;

35 – зв'язок 5-го типу, договірні відносини.

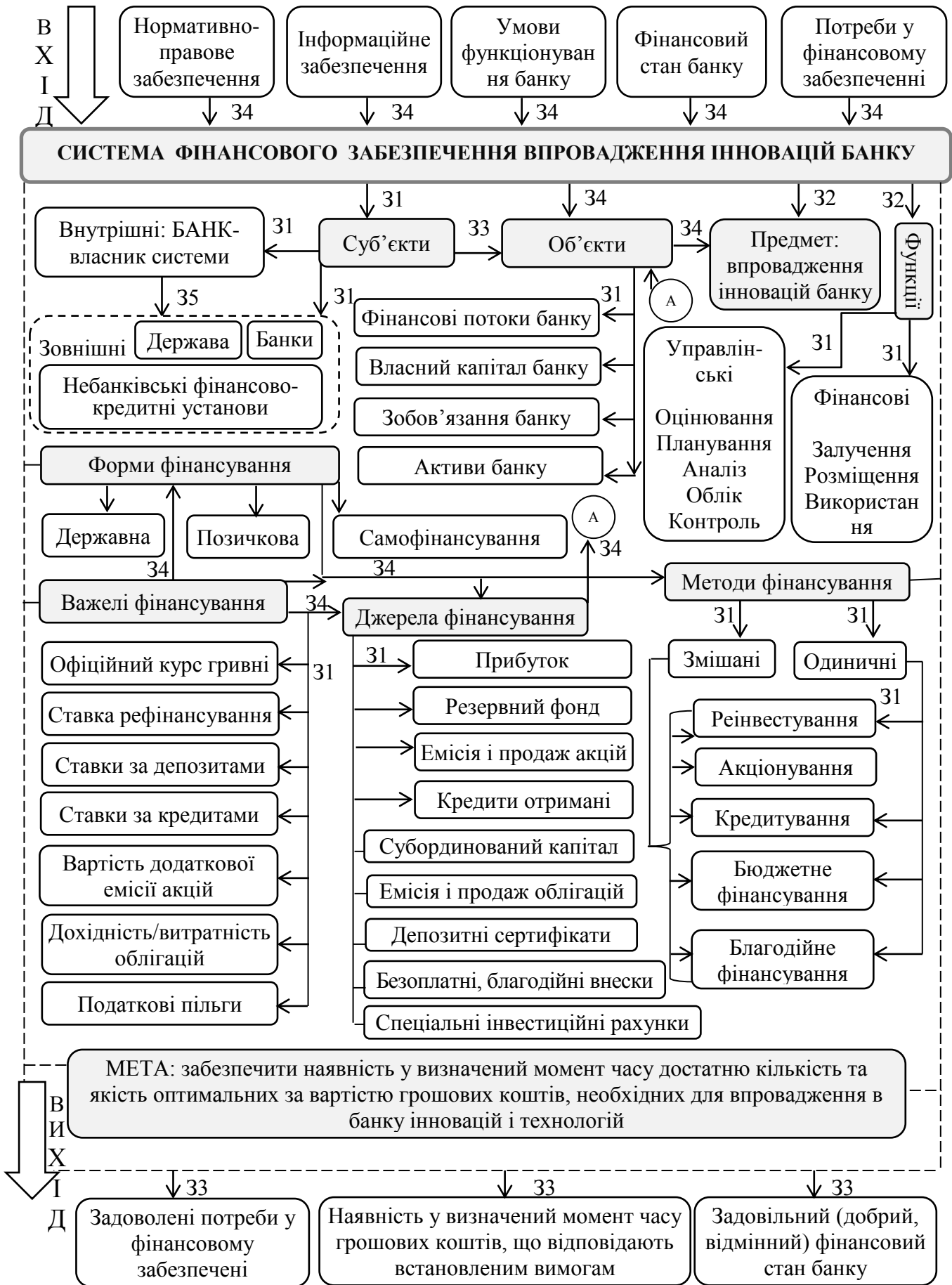

Рис. 2. Система фінансового забезпечення впровадження технологій управління діяльністю банку

Дані рис. 2 показують, що система фінансового забезпечення має суб'єктів, об'єкти та предмет; виконує встановлений набір функцій, в процесі власно функціонування враховує важелі фінансування, які впливають на вибір джерел фінансування та використання певного набору методів фінансування. Щодо методів слід зауважити, що в цілому вони поділяються на одиничні, що відповідають певним джерелам фінансування, а також змішані, тобто комбінація декількох методів, а саме: реінвестування прибутку, додатковий випуск акцій (якщо банк сформовано як акціонерне товариство), залучення кредитів, бюджетне фінансування, якщо банк, наприклад є державною власністю, благодійне фінансування.

Серед важелів фінансування, що увійшли до складу системи фінансового забезпечення слід сказати, що вони тісно переплітаються з умовами функціонування банку, оскільки більшість важелів є макроекономічними характеристиками і в цілому власне банком не формуються і не регулюються, проте вони здійснюють суттєвий вплив на вибір форм, джерел і відповідно до них методів фінансування.

Підводячи підсумок, слід сказати, що сформована система фінансового забезпечення впровадження інновацій в банку має певні особливості, які вирізняють її з-поміж існуючих розробок, а саме в ній враховано:

1) Відображення ключових взаємозв'язків елементів системи у п'яти векторному просторі типів цих зв'язків, що утворює в сукупності структуру системи;

2) Виокремлення в структурі системи не тільки її суб'єктів та об'єктів, а й конкретного предмету фінансування – впровадження інновацій банку;

3) В структурі суб'єктів фінансового забезпечення відображено внутрішні суб'єкти, тобто власне той банк, в якому відбувається формування та функціонування системи фінансового забезпечення, а також зовнішні суб'єкти, яких можна залучити до процесу фінансування;

4) Доповнення функціональної складової системи, а саме: функції фінансового забезпечення впровадження інновацій поділені на власне

фінансові, пов'язані з залученням, розміщенням та використанням грошових коштів та управлінські, до яких віднесено оцінювання, планування, аналіз, облік і контроль;

5) Врахування мети формування та функціонування системи;

б) Врахування впливу зовнішнього середовища у вигляді інформаційних та інших потоків на вході системи та результативної складової у вигляді виходів системи: 1) задоволених потреб у фінансовому забезпеченні; 2) наявність у момент часу грошових коштів, що відповідають встановленим вимогам кількості, якості та вартості; 3) як мінімум задовільний, а то й добрий або відмінний фінансовий стан банку.

Окрім структури важливою характеристикою будь-якої системи є її організація. Під організацією системи будемо розуміти внутрішню упорядкованість і узгодженість взаємодії її елементів, сукупність процесів, що утворюють систему, процес, через який утворюється і зберігається структура системи. У зв'язку із цим постає необхідність розкрити зміст та послідовність етапів фінансового забезпечення.

Література

1. Riding The Wave. How Europe can gain from the rising tide of scientific data: Final report of the High Level Expert Group on Scientific Data; A submission to the European Commission, October 2010: [Electronic resource]. – Access mode : <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/e-infrastructure/docs/hlg-sdi-report.pdf>.

2. Gantz J., Reinsel D. The Digital Universe In 2020: Big Data, Bigger Digital Shadows , and Biggest Growth in the Far East, December 2012, by John Gantz and David Reinsel, ponsored by EMC – : [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.emc.com/collateral/analyst-reports/idc-the-digital-universe-in-2020.pdf>.

3. TheGlobal Competitiveness Report 2013-2014 – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>.

4. Стратегічний план АТ «Ощадбанк» на 2012-2015 роки. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.oschadnybank.com/uploads/Presentation_28.12.11.pdf.

5. Стратегический план развития Сбербанка России до 2014 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sberbank.ru/common/img/uploaded/ir/pics/strategy_rus.pdf.

6. Укрексімбанк 20 років: досвід, надійність, розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eximb.com/img/app_links/1518.pdf.

7. Перелік банків України, які знаходяться на ліквідації станом на 30.03.2015 за даними Банківського нагляду Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59430&cat_id=40270

8. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення [Текст] / О. І. Амоша [та ін.] ; НАН України, Інститут економіки промисловості. - Донецьк : [б.в.], 2007. - 328 с. - Бібліогр.: с. 280-287.

9. Инвестиционная деятельность банков в Украине [Текст] / А. И. Амоша [и др] ; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк : [б.и.], 1999. - 51 с.

10. Механізми переходу економіки України на інноваційну модель розвитку [Текст] / О. І. Амоша [та ін.] ; наук. ред. О. І. Амоша ; НАН України, Інститут економіки промисловості. - Донецьк : [б.в.], 2002. - 108 с.

11. Васильева Т. А. Банковское инвестирование на рынке инноваций: монография. – Сумы : Изд-во СумГУ, 2007. – 513 с.

12. Васильєва Т. А. Банківське фінансування інноваційної діяльності: монографія. – Суми : Ділові перспективи. – 2006. – 60 с.

13. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України [Текст] : [монографія] / Геєць В. М, Семиноженко В. П. - Х : Константа, 2006. - 272 с.

14. Національна інноваційна система: зарубіжний досвід, стан в Україні [Текст] : аналіт. матеріали до Парламент. слухань / В. М. Геєць [та ін.] ; ред. В. М. Геєць, Л. І. Федулова ; НАН України, Ін-т економіки і прогнозування. - К. : [б.в.], 2007. - 184 с.

15. Едвардес У. Ключові фінансові інструменти. Орієнтування та інновації у світі деривативів [Текст] / Уоррен Едвардес ; пер. Р. А. Семків. - К. : Всеуито ; К. : Наукова думка, 2003. – 250 с.

16. Колодізєв О. М. Методологічні засади фінансового забезпечення управління інноваційним розвитком економіки: монографія / О. М. Колодізєв; Харк. нац. екон. ун-т. - Х. : ІНЖЕК, 2009. - 239 с. - Бібліогр.: 273 назв. - укр.

17. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України [Текст] : дис... д-ра екон. наук: 08.04.01 / Крупка Михайло Іванович ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2002. - 422

18. Кузнєцова А.Я. Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності: Монографія. – Львів: Львів. банків. ін-т НБУ, 2005. – 320 с.

19. Кузнєцова А.Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: Монографія. – Львів: Львів. банків. ін-т НБУ, 2004. – 279 с.

20. Кузнєцова Л. В. Теоретико-методологічні засади фінансової діяльності банку: монографія / Л. В. Кузнєцова / Одеський держ. екон. ун-т. – О.: Видавництво «Атлант», 2009. – 324 с.

21. Куценко Ю. Ю. Капітал інновацій. Моделі та типові етапи [Текст] : (Наук.-практ. посіб. з інноваційно-фінансового менеджменту) / Ю. Ю. Куценко. - К. : ЗАТ "ВПОЛ", 2003. – 150 с.

22. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: моногр. / С.В. Онишко; Ін-т екон. прогнозування НАН України, Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь: Нац. акад. ДПС України, 2004. – 434 с. – Бібліогр.: С. 392-407.

23. Присяжнюк А. Ю. Управління інноваційною діяльністю в контексті формування фінансових потоків: монографія / Присяжнюк А. Ю.; Київ. екон. ін-т менедж. – К.: ДКС Центр, 2011. – 211 с.

24. Рошило В. І. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств [Текст] / В. І. Рошило. - Чернівці : Книги- XXI, 2006. - 272 с.

25. Сердюк І. Г. Фінансове регулювання інноваційної діяльності

промислових підприємств в Україні [Текст] : монографія / І. Г. Сердюк ; [наук. ред. О. П. Орлюк] ; НДІ інтелект. власності Акад. прав. наук України. - К. : Лазурит-Поліграф, 2007. - 215 с.

26. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Текст]: монографія / [М. І. Диба та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Диби і канд. екон. наук, доц. О. М. Юркевич ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2013. – 425 с.

27. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент [Текст] : учебник / Р. А. Фатхутдинов. - 4-е изд., перераб. и доп. - СПб. : Питер ; М. ; Нижний Новгород ; Воронеж : [б.и.], 2004. - 400 с. - (Учебник для вузов).

28. Економічна енциклопедія: У трьох томах. / Відп. ред. С.В. Мочерний. – К.: Видавничий центр „Академія”. – Т.3. – 2002. – 952 с.

29. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. –Тернопіль. Економічна думка. – 2000. – 215 с.

30. Опарін В.М, Фінанси (загальна теорія): Навч. посібник. – 2ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.

31. Сокиринська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 88 - 95.

32. Гуменюк В.В. Фінансове забезпечення суб'єктів господарювання туристичної галузі: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / В.В. Гуменюк ; Терноп. держ. екон. ун-т. – Т., 2006. – 20 с. – укр.

33. Возняк Г.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Г.В. Возняк ; НАН України. Ін-т регіон. дослідж. – Л., 2006. – 19 с.

34. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в економіці України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / О.М. Юркевич ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

35. Роговий А.В. Планування потреби фінансових ресурсів для забезпечення діяльності акціонерних товариств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / А.В. Роговий ; Нац. ун-т харч. технологій. – К., 2008. – 19 с.

36. Корнилюк А. В. Фінансове забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / А. В. Корнилюк ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К., 2011. – 18 с

37. Ненно І.М. Фінансове забезпечення розвитку страховика: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Ірина Михайлівна Ненно ; Одеський держ. економічний ун-т. – О., 2009. – 19 с. – укр.

38. Борух О. В. Фінансове забезпечення економічного розвитку регіонів: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / О. В. Борух ; Ун-т банк. справи Нац. банку України. – К., 2010. – 22 с.

39. Бездітко Ю. М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності малих підприємств: регіональні аспекти: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ю. М. Бездітко ; Київ. нац. екон. ун-т ім В. Гетьмана. – К., 2011. – 19 с.

40. Черкашина Л. О. Управління фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку підприємств машинобудування: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Л. О. Черкашина ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 20 с.

41. Голуб Ю. О. Кредитна складова фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ю. О. Голуб ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х., 2011. – 20 с.

42. Ільїна К. О. Формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку у відкритій економіці України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / К. О. Ільїна ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2011. – 20 с.

43. Кіщенко Г. В. Фінансове забезпечення розвитку суб'єктів нафтового бізнесу: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Г. В. Кіщенко ; Приват. ВНЗ "Європ. ун-т". – К., 2011. – 19 с.

44. Кравченко К. В. Інвестиційна діяльність підприємства та її фінансове забезпечення (на прикладі підприємств добувної промисловості): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / К. В. Кравченко ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К., 2011. – 20 с.